

ВІДГУК
офіційного опонента Ткачук Лариси Василівни
на дисертацію Паскаленка Віталія Володимировича
«Педагогічна спадщина та громадсько-просвітницька діяльність
В. В. Рюміна в кінці XIX – на початку XX століття», подану до захисту на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

На сучасному етапі розвитку історико-педагогічної науки спостерігається посилення уваги науковців до вітчизняного педагогічно-просвітницького досвіду, творчої спадщини видатних учених, громадських діячів кінця XIX – початку XX століття, внесок яких у розвиток вітчизняної педагогічної думки є визначним і малодослідженим водночас. Науково-об'єктивний розгляд їх творчого доробку підтверджує його значний дослідницький потенціал, дає змогу глибоко і системно розглянути вітчизняний історико-педагогічний процес, конкретизувати роль і місце окремих постатей у трансформації освітніх парадигм певної історичної епохи, визначити їх інноваційний ресурс, актуальні для сьогодення ідеї, що сприятимуть модернізації освітньої галузі України. Саме це, на нашу думку, надає особливо важливого значення дисертаційному дослідженню Паскаленка Віталія Володимировича, предметом якого є науково-педагогічні ідеї та основні напрями громадсько-просвітницької діяльності В. В. Рюміна (кінець XIX – початок XX століття), визначає його своєчасність і доцільність.

Тема дисертаційного дослідження відповідає напряму наукових досліджень Академії педагогічних наук України за напрямом проблематики «Українська педагогіка в персоналіях» (реєстраційний номер №0113U004766), узгоджена на засіданні вченої ради Південнослов'янського інституту Київського славистичного університету і на засіданні бюро Ради з координації досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, необхідно вказати на наукову новизну та практичне значення одержаних

результатів дослідження. Заслуговує на увагу вперше здійснений на основі документальних джерел і наукової літератури цілісний аналіз науково-педагогічної та громадсько-просвітницької діяльності В. В. Рюміна в контексті історичних і освітніх подій кінця XIX – початку XX століття, який дав можливість з'ясувати провідні чинники, що вплинули на розвиток особистості діяча; установити й обґрунтувати періоди життєдіяльності В. В. Рюміна; виокремити його педагогічні ідеї; ввести до наукового обігу невідомі та маловідомі матеріали архівів, пов'язані з його педагогічною та громадсько-просвітницькою діяльністю.

Практичне значення здобутих результатів полягає в тому, що узагальнені й систематизовані теоретичні положення й висновки, фактичний історико-педагогічний матеріал дисертації можуть бути використані для реформування освітньої галузі, підвищення якості підготовки наукових і педагогічних кадрів для професійно-технічних навчальних закладів, у процесі викладання навчальних курсів «Педагогіка», «Історія педагогіки», у підготовці нових наукових праць, виданні навчальних посібників, методичної літератури, розробці спеціалізованих навчальних курсів з історії вітчизняної педагогіки.

Як засвідчує аналіз дисертації, автором переконливо обґрунтовано актуальність обраного дослідження для розвитку сучасної педагогічної науки в Україні.

Науковий апарат визначено коректно, він відповідає вимогам до такого виду робіт і є достатнім для розв'язання поставлених дисертантом завдань. Мета, об'єкт, предмет, завдання дослідження корелюють з темою дисертації. Позитивне враження справляє ретельний добір методів дослідження та їх грамотне використання, що сприяло обґрунтуванню наукових результатів роботи.

Ретельно описана джерельна база дослідження, яка включає книги, науково-педагогічні праці В. В. Рюміна, його навчальні посібники, наукові і

публіцистичні статті, рецензії, матеріали публіцистичних видань, документи архівів Миколаївської області.

Вважаємо, що структура дисертаційної роботи є логічно продуманою, конструкція усіх наявних розділів позначається системністю і взаємозумовленістю.

Позитивно характеризує роботу чіткість, вираженість і логічність викладу матеріалу. Визначені завдання послідовно розкриваються у трьох розділах дисертації.

Цінним вважаємо той факт, що В. В. Паскаленко у 1 розділі дисертації пропонує цікаву класифікацію джерел дослідження проблеми, досить ґрунтовно аналізує історіографію з проблеми дослідження, що дозволило з одного боку, виявити ступінь дослідженості науково-педагогічної та просвітницької діяльності В. В. Рюміна, а з іншого – визначити завдання дисертаційної роботи. У п.1.2. розділу визначені провідні чинники становлення В. В. Рюміна як педагога, науковця, громадського діяча.

У другому розділі «Педагогічна спадщина В. В. Рюміна» автор дослідження на основі опрацювання науково-педагогічної спадщини В. В. Рюміна розкриває його філософські погляди і його бачення змісту підготовки викладачів для технічних закладів освіти та ідеї щодо реформування професійно-технічної освіти на початку ХХ століття.

Досить вдало узагальнена і представлена дисертантом у третьому розділі дисертації громадсько-просвітницька діяльність В. В. Рюміна. Схвалення заслуговує розкриття дисертантом питання актуальності педагогічних ідей В. В. Рюміна у контексті реформування сучасної професійної освіти.

Робота насичена фактологічним матеріалом, тому характеризується належним змістом і глибиною аналізу. Зміст роботи і висновки відповідають поставленій меті і завданням дисертаційного дослідження.

Наголосимо на тому, що використання широкої джерельної бази дослідження (247 найменувань) підтверджує високий науковий рівень

роботи. На особливу увагу заслуговує сумлінна праця Віталія Володимировича із архівними джерелами, адже саме завдяки цьому у науковий обіг було введено невідомі та маловідомі документи, матеріали публікацій, пов'язані із проблемою дослідження, що дало змогу поглибити, конкретизувати та з'ясувати теоретико-методичні підходи В. В. Рюміна до організації навчально-виховного процесу в середніх технічних училищах та сутність його педагогічних ідей; доповнити інформацію про його життєвий шлях та професійну діяльність.

Таким чином, виконане дослідження характеризується науковою новизною, високою інформативністю та логічною і доцільною структурованістю, наявністю цікавих додатків.

Автореферат дисертації відповідає сучасним вимогам щодо кандидатських дисертацій.

Зміст дисертаційного дослідження та автореферат дозволяють стверджувати, що основні положення та висновки з достатньою повнотою висвітлені у наукових фахових виданнях. За темою дисертації опубліковано 14 одноосібних праць, із яких 6 – у фахових виданнях, затверджених МОН України, 2 – у зарубіжних виданнях, 4 – апробаційного характеру, 1 навчально-методичний посібник. Публікації з теми дисертації та її автореферат повністю відбивають основний зміст і структуру дослідження, оформленого відповідно до вимог ДАК України.

В авторефераті та 14 публікаціях автора належним чином відображені основні положення змісту дисертації, що відповідає встановленим вимогам.

Стверджуємо, що рецензоване дослідження завершене, засвідчує наукову зрілість автора, має незаперечну наукову цінність та практичне значення, проте вважаємо за потрібне зазначити, що попри високу оцінку рецензованої дисертації, вона не позбавлена окремих недоліків, і висловити деякі зауваження і побажання:

1. Дисертаційні дослідження з історії педагогіки передбачають аналіз історіографії та джерельної бази дослідження. У рецензованій роботі такий

аналіз здобувачем здійснений, однак не виокремлений структурно.

2. У другому завданні роботи зазначено «На основі аналізу змісту педагогічних ідей і наукових поглядів В. В. Рюміна визначити періоди та етапи їх становлення та розвитку». У висновках подано періодизацію основних етапів життя та діяльності вченого, а періодизація основних педагогічних ідей і наукових поглядів В. В. Рюміна, на жаль, залишилася поза увагою дослідника.

3. Є певна неузгодженість у представленні автором дисертаційного дослідження періодів науково-педагогічної та просвітницької діяльності В. В. Рюміна. Так, у таблиці 1.1. «Періоди науково-педагогічної та просвітницької діяльності В. В. Рюміна» (с. 31 дисертації), початок науково-педагогічної діяльності В. В. Рюміна (коли розпочалася його викладацька діяльність у Миколаївському технічному залізничному училищі) представлений в інтерпретації автора II періодом (1899–1917), хоча логічно він є I періодом.

4. Відтак незрозуміло, чому автор дисертаційного дослідження визначає нижню межу дослідження як 1885 – 1917 рр., а верхню межу – як 1917 – 1937 рр., якщо перед цим зазначає, що хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1885 до 1937 р. (визначивши таким чином нижню межу – 1885 р. (що є теж дискусійним), і верхню межу – 1937 р., що є логічним, оскільки це рік смерті науковця і припинення його популяризаторської діяльності).

4. У дослідженні (п. 3.1, с. 158–159) подано таблицю «Науково-популярні видання В. В. Рюміна», що містить цікавий фактичний матеріал. Вважаємо, що таблиця потребує більш розлогого її аналізу і відповідних висновків. На наш погляд, необхідно було вказати географію видавництв, їх назви, кількість разів перевидання і кількість примірників видань. Розширена таблиця надасть реальне уявлення про масштаби видавничої діяльності В. В. Рюміна.

5. У третьому розділі (п. 3.2 «Актуальність педагогічних ідей

В. В. Рюміна у контексті реформування сучасної професійної освіти») доцільним було б докладніше розкрити, яким чином на сучасному етапі впроваджуються педагогічні ідеї В. В. Рюміна саме у професійно-технічних закладах України.

6. З огляду на теоретичну і практичну цінність роботи вважаємо за доцільне з метою популяризації одержаних результатів побажати автору підготувати та видати наукову монографію.

Однак висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний високий науково-теоретичний рівень дисертації.

Все вище сказане дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота «Педагогічна спадщина та громадсько-просвітницька діяльність В. В. Рюміна в кінці XIX – на початку XX століття» є завершеним, самостійним дослідженням актуальної проблеми, яка за своїм змістом, рівнем новизни і практичним значенням відповідає вимогам пунктів пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, що дає підстави для присудження Паскаленку Віталію Володимировичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

11 грудня 2016 р.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та

освітнього менеджменту

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

Л. В. Ткачук
СОБИСТИ ПІДПИС
ЗАСВІДЧУЮ
Завідувач канцелярії УДПУ
"12" 12 2016 р